

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Ἡ κατάκτησις τῆς γηίνης σφαίρας.

Μούγκο Πάρκ—Nightingale—Duranton—Ἐδουάρδος Φόγελ—Φραγκίσκος Γαρνιέ—Γάκωβος Κούκ.

Ἡ διερευνησις τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἕως καταπληκτικώτατον παράδειγμα τῶν θυσιῶν, αἷς συνεπάγεται ἡ κατάκτησις τῆς γηίνης σφαίρας. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἑκατοστίας ἀριθμοῦμεν θυμάτων μεταξύ τῶν περιηγησαμένων τὴν μυστηριώδη γῆν. Ὁ Μούγκο-Πάρκ, ὅστις ἐφρονεῦθη ἢ ἐπίνγη τῷ 1805 ἐν Βουζῆ παρὰ τὸν Νίγηρον, ἐκ τῶν πρώτων ἀναγράφεται ἐν τῷ μαρτυρολογίῳ τούτῳ, ἐν ᾧ ἐλέπομεν τὰ ὀνόματα τοῦ Nightingale ἀποθανόντος ἐκ διαλαίποντος πυρετοῦ τῷ 1841, τοῦ ἀνδρείου Γάλλου Duranton, ὅστις ἀφοῦ ἀνέπλευσε τὸν Σενεγάλον καὶ ἐνυμφεῖθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Σαμβάλᾶ, ἀπέθανεν ἐκ νόσου τῷ 1843, τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Ἐδουάρδου Φόγελ ἐκ προδοσίας δολοφονηθέντος τῷ 1856 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς Οὐάδας, καὶ τόσων ἄλλων, ὧν τὰ ὄσπ' αἰνεῖται δισκορπισμένα ἀπανταχοῦ τῆς μεγάλης ἡπείρου. Εἰς τῶν μᾶλλον διακεκριμένων Γάλλων γεωγράφων, ὁ κ. Riveyrier συνέγραψε τὴν ἱστορίαν τῶν μαρτύρων τούτων (L'Afrique nécrologique).

Τοὺς τάφους τῶν διερευνητῶν δὲν εὐρίσκομεν μόνον εἰς τὰ παγετώδη πεδία τοῦ ἀρκτικού πόλου ἢ εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς πανταχοῦ ὑπάρχουσιν ἄνδρες ἀγωνιζόμενοι πρὸς ἀνακάλυψιν ἀγνώστων μερῶν, καὶ πανταχοῦ ἀναφαίνονται καὶ θύματα. Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ἀσιατικῇ ἡπείρῳ ἐνδόξως θανόντων, θέλομεν ἀναφέρει ἕνα τῶν ἀνδρειοτάτων Γάλλων ἐρευνητῶν.

Ὁ Φραγκίσκος Γαρνιέ, ἀξιωματικὸς τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ εἶναι εἰς τῶν τολμηροτάτων σκαπανέων ἐρ' οἷς σεμνύνεται ἡ γαλλικὴ μεγαλοφυΐα, ἀπέθανε δὲ γενόμενος θῦμα τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ὡς στρατιώτου καὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος. Τὴν 5 Ἰουνίου 1866 ἀνεχώρησεν ἐκ Σαίγγον, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουδεῖαν πρὸς διερευνησιν τῆς Ἰνδο-Κίνας, μίαν τῶν σπουδαιοτάτων καὶ ἀξιολογωτάτων τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς. Ἡ περιήγησις αὐτῆ, γενομένη τῇ διαταγῇ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλωτάρχου Doudart de Lagrée, ἐβραβεύθη ὑπὸ τῶν ἐν Πηριείοις καὶ ἐν Λονδίῳ γεωγραφικῶν ἐταιριῶν. Ὁ Φραγκίσκος Γαρνιέ, ὁ Τορέλ χειρουργὸς τοῦ ναυτικοῦ, ὁ ἱατρὸς Joubert, ὁ δὲ Κερνέ, νέος ἀκόλουθος τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου, συμμετείχον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ Doudart de Lagrée ἀπέθανεν ἐκ χρονίου νοσήματος τοῦ ἤπατος μετὰ δύο ἐτῶν κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας, ὁ δὲ Φραγκίσκος Γαρνιέ διήκνησεν ἔκτοτε τὴν ἐπιχείρησιν. Ὁ νεώτερος τῶν συντρόφων αὐτοῦ Λουδοβίκος δὲ Κερνέ ἀπέφυγε καὶ αὐτὸς βροχλύτερον εἰς τὰς συναπειάς

τῶν κόπων οὗς ὑπέστη κατὰ τὴν τριετῆ ταύτην περιήγησιν (1866 — 1869). Διάπυρον ἔχον τὴν κράσιν ἀλλὰ καὶ εὐερέθιστον καὶ ἀδύνατον, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὰς σκληρὰς δοκιμασίας, αἵτινες κατέβαλον μὲν τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ δύναμιν. «Ἀπὸ τῆς εἰς Γαλλίαν ἐπανόδου του, γράφει ὁ Φραγκίσκος Γαρνιέ, τῷ 1871, ἔπασχεν ἀδιαλείπτως ἐκ τῶν νοσημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησεν ἐν Ἰνδο-Κίνα. Καὶ τὸ θῦμα τοῦτο δέον νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸ μακροτενὲς μαρτυρολόγιον τῶν γεωγραφικῶν ἐπιστημῶν».

Ὁ Φραγκίσκος Γαρνιέ καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοῦ σύντροφοι ἐπεράτωσαν αἰσίως τὴν δυσχερῆ ταύτην καὶ κινδυνώδη ἐπιχείρησιν, ἐπιστρέψαντες δὲ ἐδημοσίευσαν τῇ προστασίᾳ τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργείου συγγραφήν σπουδαίαν περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς περιηγήσεως αὐτῶν διὰ χωρῶν σχεδὸν ἀγνώστων, ὅπου πλείστα ὑπάρχουσιν ἀρχαιολογικὰ πλούτη, ὅπου τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρεῖπια τῶν μνημείων ἐκλιπόντος πολιτισμοῦ (τὰ ἐρεῖπια τοῦ Ἀγγύδρ) παρουσιάζονται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ λαμπρότητι, ὅπου ἄπλετος εὐφραίνεται μεταλλικὸς πλοῦτος, ὅπου πάσαι ἀφυσικαὶ ἐπιστῆμαι πλείστας δύνανται νὰ συλλέξωσι πληροφορίας, ὅπου τέλος ἡ γεωγραφία τὸ πᾶν ἔχει νὰ μάθῃ.

Μόλις ἀποπερατωθέντος τοῦ ἔργου τούτου, ὁ Φραγκίσκος Γαρνιέ, οὐδὲν δοκιμάσας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη εἰμὴ μόνον κόπους καὶ στερήσεις, ἀφιεροῦ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς τὴν υπεράσπισιν τῆς πολιορκουμένης πόλεως τῶν Παρισίων. Διαρκούσης τῆς πενταμήνου πολιορκίας, ἐκπληροῦ χρεθὲ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ ναυάρχου τοῦ διοικούντος τὴν 8ην μοίραν (Montmartre), τὴν μᾶλλον ἐκτεθειμένην εἰς τὰς σφαίρας τῶν πολιορκητῶν, λαμπρὴν δὲ δίδει παράδειγμα καρτερίας εἰς τὸ ναυτικὸν ἐκεῖνο σῶμα, τοῦ ὁποῖου ὁ ἠρωτισμὸς κατέστη περιβόητος.

Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ὁ Γαρνιέ ἀνεχώρησε καὶ πάλιν εἰς Κίναν, ὅπως διερευνήσῃ μίαν τῶν περιεργωτάτων καὶ μᾶλλον ἀγνώστων χωρῶν τῆς κεντρῆς Ἀσίας, ἀλλὰ τὰ πολιτικὰ συμβεβηκότα τοῦ Τόγγ-Κίγγ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ, μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ θάνατος τὰ ἐκατέωσε.

Κατόπιν διαφοράς ἀναφείσκει μεταξὺ τῆς ἀναμιτικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Γαλλίας, ὁ Φραγκίσκος Γαρνιέ ἔλαβε τὴν ἐντολήν νὰ μεταβῇ εἰς Τόγγ-Κίγγ καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸ ἐμπόριον τὸν ποταμὸν Βῶ-Δέ, ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Γιὸν-Νᾶν, εἶχε δὲ μίαν μόνην κανονιοφόρον, πεντήκοντα ἑξ' ἄνδρας τοῦ πληρώματος καὶ τριάκοντα στρατιώτας τοῦ ναυτικοῦ πεζικοῦ. Τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1873 ἀνεχώρησεν ἐκ Σαίγγον καὶ προσωρμίσθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς Κονα-Καμ, ὅπου αἱ ἀναμιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ οἱ μανδραῖνοι ἀπέδειξαν

ταύτη τὴν διάβασιν τῆς «Ἀφροδίτης» διὰ τοῦ ἡλίου, ἀνεγνώρισε δὲ τὰ παράλια τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Ὁ Κοὺκ ἐπέστρεψεν εἰς Εὐρώπην διὰ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐνῶ δὲ ἔπλεε πρὸς νότον τῆς Αὐστραλίας, ἡ «Endeavour» παρ' ὀλίγον συνετίθετο ἐπὶ τινος ὑφάλου. Σωθῆς ὅμως ὁ μέγας Ἀγγλος πλοίαρχος ἔλαβε κατοχὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ' τῆς παραλίας ταύτης, ἧς ἐχάραξε τὸν χάρτην ὀνομάσας αὐτὴν Νέαν Οὐαλλίαν.

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ περιήγησιν, διακρίσασαν τρία ἔτη, ὁ Κοὺκ εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ὑπαρξίν τῆς Αὐστραλίας· δύο πλοῖα ἐδόθησαν αὐτῷ, ἡ Resolution καὶ ἡ Adventure, ἐπροχώρησε δὲ μέχρι τοῦ 71^ο νοτίου πλάτους. Ἀνακαλύψας τὴν Νέαν Καληδονίαν καὶ περιελθὼν τὰς Νέας Ἑβρίδας, ἔφερεν εἰς τὴν πατρίδα του ἀπείρους ἐπιστημονικὰς πληροφορίας περὶ τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε προσεγγίσει, καὶ περὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων.

Τῷ 1776 ὁ διάσημος ναύτης ἐπεχείρησε τριτὴν περιήγησιν, ὅπως βεβαιωθῆ ἂν ὑπῆρχε συγκοινωνία μεταξύ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Περιπλεύσας τὸν Νέον Κόσμον ἔφθασεν εἰς τὴν βορειοδυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀμερικῆς καὶ προσεπάθησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν Οὐάσόνιον κόλπον διὰ τοῦ Βεργίγιου πορθμοῦ, ἀλλ' ἀπήντησεν αἰφνης πεδιάδα πάγου. Ὁ Κοὺκ ἐπανελθὼν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν παραλίαν, ἔπλευσε πρὸς τὰς Σανδιχίους νήσους, σκοπεύων νὰ διέλθῃ ἐκεῖ τὸν χειμῶνα, φθάσας δὲ εἰς τὴν νῆσον Owhyhee προσωρμίσθη εἰς ὄρμον τινά, ὅπου περιέμενεν αὐτὸν πρόωρος θάνατος.

Ὁ Κοὺκ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ συνῆψαν σχέσεις μετὰ τῶν ἐγχωρίων. «Οὐδέποτε εἶδον, λέγει ὁ Κοὺκ, λαοὺς ἀγρίους ἔχοντας ὡς αὐτοὶ ἐλαχίστην δυσπιστίαν καὶ μεγίστην ἐλευθεριότητα ἤθους. Ἔστειλλον εἰς τὰ πλοῖα τὰ εἶδη τὰ ὅποια ἐπεθύμουν νὰ πωλήσωσι, καὶ ἤρχοντο ἔπειτα οἱ ἴδιοι ὅπως συντελέσωσι τὰς συμφωνίας. Προσθετόν δὲ πρὸς τιμὴν αὐτῶν, ὅτι οὐδὲ ἅπαξ ἐπειράθησαν νὰ μᾶς ἐξαπατήσωσιν εἰς τὰς γινομένας συναλλαγάς».

Δυστυχῶς αἱ φιλικαὶ αὐταὶ διαθέσεις δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ. Ἡ ἀμοιβαία ἡσυχία διαταράχθη διὰ κλοπῶν, συνεπεία δὲ συζητήσεων οἱ ἐγχώριοι ἔγιναν ἀπειλητικοί. Ἡμέραν τινὰ λαβόντες λίθους προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσωσι συγκοινοῦσιν τῶν τινῶν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀγγλοὺς ἐπιβιάζοντας κάδους ὕδατος. Ὁ Κοὺκ μαθὼν τοῦτο διέταξε νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τῶν ἀγρίων διὰ σφαιρῶν, ἀλλ' οὗτοι ῥίπτοντες κατὰ τῶν Ἀγγλῶν χάλιας πετρῶν ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ φύγωσι κολυμβῶντες, καὶ κατέλαβον τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν λέμβον. Ὁ Κοὺκ ἀκούων τὰ

διατρέξαντα ἀνεφώνησε· «Φοβοῦμαι ὅτι οἱ νησιῶται οὗτοι θὰ μὲ ἀναγκάσωσι νὰ λάβω βίαια μέτρα, δὲν πρέπει νὰ νομίζωσιν ὅτι ὑπερίσχυσαν ἡμῶν». Τὴν ἐπαύριον ἀπεφάσισε νὰ ἀποβιβάσθῃ καὶ νὰ λάβῃ εἰς τὸ πλοῖόν του τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους ἐκ τῶν ἀρχηγῶν, καὶ νὰ κρατήσῃ αὐτοὺς ὡς ὀμήρους, μέχρις οὗ ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ λέμβος. Ἀποβιβάσθεις μετ' ἐνὸς ἀξιωματικοῦ καὶ μετ' ἐννέα ναυτῶν, περιεκυκλώθη μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ ἐχθρικοῦ πλήθους. Εἰς τῶν ἐγχωρίων ἐτόλμησε νὰ ἀπειλήσῃ τὸν Κοὺκ, ὅστις ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ. Οἱ ἐγχώριοι ὤρμησαν τότε κατὰ τῶν Ἀγγλῶν χωρὶς νὰ δώσωσιν αὐτοῖς καιρὸν νὰ γεμισώσιν ἐκ νέου τὰ ὄπλα των. Ὁ Κοὺκ θαυμαστὴν ἀποδείχας ἀταραξίαν, ἠθέλησε νὰ ὑποχωρήσῃ μετὰ τῶν ἀνδρῶν του, ἐνόσω δὲ προσέβλεπε τοὺς ἐγχωρίους, οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὸν κακοποιήσῃ, καθότι τὸν ἐθεώρουν ὡς ἀνώτερόν τι ὄν· ἀλλ' εὐθύς ὡς πλησιάζων ἤδη εἰς τὴν παραλίαν ἐστράφη ὅπως δώσῃ διαταγὰς εἰς τοὺς ναύτας, ἐτρώθη ὀπισθεν δι' ἐγγχειριδίου καὶ ἔπεσε πρηνῆς εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ἄγριοι βλέποντες αὐτὸν πεσόντα ἀνέκραζαν ἐκ τῆς χαρᾶς, ἀναλαβόντες δὲ ἐκ τῶν ὑδάτων τὸ ἠκρωτηριασμένον αὐτοῦ σῶμα, τὸ ἔσυραν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τύπτοντες αὐτὸ, ἀφοῦ οὐδὲν ἦτο ἤδη ἢ ἄπνον πετῶμα.

Οὗτος ἀπέθανεν ὁ πλοίαρχος Κοὺκ ὁ περιώνυμος θαλασσοπόρος, ὅστις μετὰ τὸν Κολόμβον ἐγένετο ἴσως παντὸς ἄλλου περιφημότερος. Ἡ φήμη, ἣν δικαίως ἀπέκτησεν εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Οὐδέποτε βίος κατηναλώθη χρησιμώτερον ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ὁ Κοὺκ ἐφαίνετο ὡσεὶ προορισθεὶς εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ. Ἡ φύσις τὸν ἐπροίκισε διὰ σωματικῆς βίωμης ἡρακλείου, εἶχε δὲ πνεῦμα ἰσχυρὸν καὶ ἀταραξίαν συνδυαζομένην μετὰ δραστηριότητος ἐπιμόνου καὶ μετὰ καρτερίας σπανίας. Ὁ Κοὺκ εἶχεν ἀνάστημα 1,79 μέτρου καὶ μορφήν αὐστηράν, ἦτο δὲ σιωπηλὸς καὶ σκληρὸς καὶ ἰσχυρογνώμων, ἀλλὰ καὶ δικαιοτάτος. Ὁ Dumont d'Urville εἶπε περὶ αὐτοῦ: «Εἶναι ὁ περιφημότερος θαλασσοπόρος τῶν παρελθόντων αἰῶνων καὶ τῶν μελλόντων».

ELIZA S. ΣΟΓΤΕΟΥ.

ΕΟΡΘΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ.

Γεγονὸς ἀρκετὰ περίεργον ἔλαβεν ἐσχάτως χώραν ἐν τῷ στάθμῳ ἵπποδρομίου δίδοντος δημοσίᾳ παραστάσεις ἐν Φιλαδελφείᾳ. Βεβαιοῦται μάλιστα ὅτι εἶνε τὸ πρῶτον τοῦτο παράδειγμα ἐλέφαντος γεννῶντος ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Ἰδοὺ κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα πῶς ἔλαβε χώραν τὸ γαρμύσουρον τοῦτο γεγονός.

Ἐκατέρωθεν τῆς αἰθούσης, ὅπου δίδονται αἱ παραστάσεις, ὑπῆρχον ἱκανοὶ ἐλέφαντες, προσδεμένοι εἰς πασσάλους· ἡ δὲ μήτηρ εἶχε τοποθετηθῆ ἀπέναντι χάρακος ἐμπεπηγμένου εἰς τὰ